Journal of Theory & Practice in Curriculum
Vol.14 (7); 2020, 231-260

دو فصلنامهٔ نظریه و عمل در برنامهٔ درسی
سال هفتم، شمارهٔ ۱۴، پاییز و زمستان ۱۳۹۸، ۲۶۰-۲۳۱

تجارب زیستهٔ سرباز معلمان از کار در مدارس ابتدایی روستایی[1]

Lived Experiences in Teachers' Soldier about to Work in Rural Primary Schools

احد عظیمی آقبلاغ،[2]، دکتر فیروز محمودی [3]

چکیده: این پژوهش با هدف توصیف تجارب زیستهٔ سرباز معلمان از کار در مدارس ابتدایی روستایی انجام شد. مطالعهٔ حاضر در سال تحصیلی ۹۷-۱۳۹۶ با رویکرد کیفی، از نوع پدیدار شناسانهٔ روان-شناختی، با نمونه‌گیری هدف‌مند و با مصاحبهٔ عمیق نیمه ساختار یافته با ۱۲ نفر از سرباز معلمان شاغل در مناطق آموزش و پرورش هشترود و نظرکهریزی انجام گرفت. تجزیه و تحلیل متن مصاحبه‌ها به صورت دستی و با استفاده از الگوی کلایزی انجام شد. راهبردهای اعتباربخشی به داده‌ها با استفاده از روش‌های ممیزی بیرونی ، چند سویه سازی، بازبینی اعضاء و درگیری طولانی مدت پژوهشگر در جریان مصاحبه انجام شده است. یافته‌های حاصل از مصاحبه‌ها در چهار مرحله و با خوشه‌های معنایی اصلی "انگیزه"، " چالش‌های آموزشی" ، "منزلت و شأن معلمی"، "مسائل حرفه‌ای" و"ابهام" و چندین خوشهٔ معنایی فرعی استخراج شد. پیشنهاد می‌شود با تدارک سازوکار قانونی، سرباز معلمان اجازهٔ شرکت در آزمون استخدامی ماده ۲۸ آموزش و پرورش را داشته باشند. در صورت قبولی و موفقیت در گذراندن دورهٔ یکسالهٔ مهارت‌ها و صلاحیت‌های معلمی، از آن‌ها در آموزش و پرورش استفاده شود.

واژگان کلیدی: تجارب زیسته، سرباز معلمان، مدارس ابتدایی

A.Azimi Aghbolagh, F, Mahmoodi(Ph.D)

Abstract: The present study aims to describe the lived experiences in teachers' soldier about to work in rural primary schools. The study conducted in the academic year of 2017-2018 with qualitative approach and psychological phenomenological type, with purposeful sampling and in-depth semi-structured interview with twelve teacher s soldier that working in Hashtrood and Nazar Kahrizi education area. The analysis of date carried out with Colaizzi model. For truthworth to this study, we uses of member checking, external audit, Triangulation and Prolonged Engagement methods. The findings of the interviews were extracted in four Emergent Theme inclusive "motivation", "educational challenges", "teacher dignity", "professional issues" and "ambiguity" and several Theme Clusters. Finally, recommended that the teacher s soldier be allowed to participate in the education recruitment exam through section 28 by providing a legal mechanism. Use them in education if they passing a year of teaching skills and competencies.

Keywords: lived experiences, teachers soldier, primary school

۱. تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۸/۰۴/۱۹، تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۰۶/۰۶
۲. دانشجوی دکتری برنامه درسی دانشگاه تبریز ، رایانامه : Ahadazimi63@gmail.com
۳.دانشیار دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه تبریز ، رایانامه : Firoozmahmoodi@tabrizu.ac.ir

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

مقدمه

نیروی انسانی جزء سرمایه‌های اصلی و بی‌بدیل سازمان‌هاست که بقا و تداوم سازمان به وجود آن بستگی دارد. دنیای متغیر امروز ایجاب می‌کند که سازمان‌ها با تدوین برنامه مناسب نسبت به ارتقای کارآیی و بهره‌وری، و در نهایت کیفیت زندگی نیروی انسانی خود اقدام کنند (آقاپور و مصری، ۱۳۹۰). در بین سازمان‌ها، سازمان آموزش و پرورش و وسعت وظایف آن، با گسترش علوم و تجارب بشری و توسعهٔ فناوری و پیشرفت‌های صنعتی، از شاخص‌های مهم رشد در هر جامعه محسوب می‌شود. یکی از وظایف مهم این سازمان، تربیت نیروی انسانی مولد، کارآمد و واجد مهارت‌های فنی است (صافی، ۱۳۹۰). از آنجا که معلم رکن اساسی هر نظام تعلیم و تربیت شناخته می‌شود و با پای فشردن بر این باور که معلم ستون محکم تغییر، توسعه و پیشرفت‌های اجتماعی است و تربیت معلمان حرفه‌مند سودآورترین سرمایه‌گذاری در اقتصاد ملی به حساب می آید، سرمایه‌گذاری برای تربیت نیروی انسانی و به طور ویژه معلم، موضوعیت و اهمیت پیدا می‌کند (رئوف، ۱۳۷۹). آنچه کودکان، نوجوانان و جوانان در مدرسه کسب می‌کنند، متأثر از خصوصیات، کیفیات، شایستگی‌های علمی، فرهنگی، دینی، اجتماعی، اخلاقی و معنوی معلمان است (عبداللهی، دادجوی و یوسلیانی، ۱۳۹۳).

برای تأمین نیروی انسانی مدارس، افراد داوطلب معلمی، طی فرایندهای متفاوت زیر جذب آموزش و پرورش می شوند:۱ – جذب ازطریق دانشگاه فرهنگیان ودانشگاه تربیت دبیر رجایی۲– جذب ازطریق اساسنامه ماده ۲۸ دانشگاه فرهنگیان۳ – جذب مربیان پیش دبستانی به صورت حق التدریس۴– تبدیل نیروهای خرید خدمات آموزشی به آموزگار۵– جذب از طریق طرح سرباز معلم. دانشگاه فرهنگیان به عنوان اصلی‌ترین مرجع تأمین نیرو در دورهٔ ابتدایی، با توجه به سهمیه‌های تخصیصی، قادر به جواب‌گویی کمبود شدید نیروی انسانی در برخی از استان‌های محروم نمی باشد. به همین منظور، برای جبران بخشی از این کمبودها، آموزش و پرورش از نیروهای

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

حق‌التدریس پاره وقت و سرباز معلم استفاده می‌نماید. بـه اسـتناد اصـل (۱۴۷) قـانون اساسی، نیروهای مسلح موظف‌اند در زمان صلح، تعدادی از کارکنان وظیفه خـود را بـه درخواست دولت برای انجـام امـور مختلـف امـدادی، تولیـدی، کشـاورزی، آموزشـی، بهداشتی و پژوهشی در اختیار دولت قرار دهند. گستردگی و پراکندگی مناطق آموزشـی در نقاط مختلف کشور ایجاب می‌کند، برای تحت پوشش بردن کلیه افراد لازم التعلیم از ظرفیت‌های موجود، از جمله خدمات سربازمعلمان استفاده شود. به ویژه از سـال ۱۳۹۰ و با ایجاد نظام آموزشی ۳-۳-۶ و اضافه شدن پایهٔ ششم به دورهٔ ابتدایی نیاز به نیـروی انسانی در دورهٔ ابتدایی افزایش یافت.

نظام آموزش ابتدایی به دلیل نقش بی‌بدیلی که در شکل‌دهی بـه بنیـان‌هـای تربیتـی جوامع دارد، از رسالت و جایگاه رفیعـی در ایـن عرصـه برخـوردار اسـت (کرنسـتون، مالفورد، کیتنگ و رید[1] ، ۲۰۱۰). تأکید شده است که در دورهٔ ابتدایی به عنوان، پایـه‌ای-ترین دوره، شایسته‌ترین و با کیفیت‌ترین مربیان و کـادر آموزشـی بـه خـدمت گمـارده شوند. زیرا معلـم تأثیـر بسـزایی بـر دانـش‌آمـوز در سـنین دورهٔ ابتدایـی دارد و والدیـن نیـز بـه دلیـل اینکـه فرزندانشـان سـاعاتی طولانـی را در کنـار معلـم مـی-گذارنـد، در انتخـاب معلـم حساسـیت نشـان می‌دهند.

حساسیت موضوع از این قرار است که دورهٔ ابتدایی در جهـت رشـد و شـکوفایی استعداد دانش آموزان تا این اندازه اهمیت دارد که در تعریف نظام جدید آموزشی دورهٔ «اساس» نام گرفته است. لذا ضرورت دارد شایسته‌ترین افراد از نظر دارا بودن نگرش‌ها، مهارت‌ها و صلاحیت‌های معلمی در دورهٔ ابتدایی، عهده دار این مسئولیت خطیر باشند. به ویژه اینکه در مدارس دورهٔ ابتدایی روستایی مناطق محروم، اکثـر سـرباز معلمـان، در کلاس‌های چند پایه بکار گرفته می‌شوند؛ که مدیریت و تدریس در اینگونـه کـلاس‌هـا نیازمند توانایی‌های ویژه‌ای می‌باشد. واضح است که تا به حال، دانسـته‌هـای بـه دسـت آمده از بکارگیری سربازمعلمان و تجارب اصیل و واقعی آن‌ها مورد غفلت واقع شـده و

[1] ۰ Cranston, Mulford, Keating, & Reid

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

در حوزهٔ آموزش ابتدایی شکاف پژوهشی محسوب می‌شود دو ساله بودن اشتغال سربازمعلمان، اصلی ترین دلیلی است که باعث می‌شود فرایند یاددهی- یادگیری و آموزش و خواسته‌های این قشر از معلمان کمتر مورد توجه قرار گیرد. نظرات متفاوتی در مورد بکارگیری سربازمعلمان در آموزش و پرورش وجود دارد. برای مثال، معلمی که با حقوق ناچیز و به صورت غیررسمی به سر کلاس می‌رود و حقوق کافی برای یک زندگی شرافت‌مندانه نمی‌گیرد به احتمال بسیار زیاد، نمی‌تواند کار کیفی خوبی ارائه دهد (افروز، ۱۳۸۰). همچنین تصور بر این است که این قشر از معلمان به دلیل موقتی بودن جایگاه شغلی خود، از امنیت شغلی برخوردار نبوده و در نتیجه تعهد و انگیزهٔ لازم را ندارند. علاوه بر این، ارتباطات پژوهشگران با سربازمعلمان نشان می‌داد که آن‌ها تجارب و ادراکات مثبت و منفی متفاوتی در این باره دارند. جستجو برای یافتن پژوهشی در کشور که به شناسایی تجارب زیستهٔ سربازمعلمان پرداخته باشد، بی‌نتیجه ماند. تاکنون اکبری (۱۳۷۲) در یک مطالعه پیمایشی به بررسی عملکرد طرح اجرایی سربازمعلمان درآموزش و پرورش استان سیستان و بلوچستان پرداخته و نتایج عملکردی این طرح در سطح استان را خوب ارزیابی کرده است. در حال حاضر بکارگیری سربازمعلمان در آموزش و پرورش با جدیت ادامه دارد. از آنجا که در مرور پیشینه، مطالعه‌ای در باب بررسی تجارب زیستهٔ سرباز معلمان یافت نشد، دست آورد این مطالعه می‌تواند منجر به فهم عمیق تجارب و توصیف‌های سرباز معلمان از دوسال معلمی شود. همچنین معناها و ماهیت تجربهٔ زیستهٔ سرباز معلمان می‌تواند زمینه‌های لازم را برای بالا بردن آگاهی و درک بیشتر از شرایط کاری آن‌ها فراهم آورد. برآیند این روند می‌تواند منجر به اتخاذ تصمیم‌های بهتر در آموزش، جذب و بکارگیری سرباز معلمان شود. با توجه به اینکه کیفیت عملکرد افراد تحت تأثیر ادراکات و تجارب آنها قرار دارد (رضوانی، منصوریان و احمدی ، ۱۳۸۸)، لذا بررسی جوهرهٔ تجارب سرباز معلمان، به دلیل حساسیت جایگاه معلمی در دوره ابتدایی، از اهمیت فوق العاده‌ای برخوردار است.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

سوال پژوهش

سربازمعلمان دورهٔ ابتدایی، چه تجارب و توصیف‌هایی از فرایند معلمی خود در مدارس روستایی دارند؟

روش پژوهش

این مطالعه در سال تحصیلی ۹۷-۱۳۹۶ در بین سرباز معلمان مناطق آموزش و پرورش بخش نظرکهریزی و شهرستان هشترود با رویکرد تحقیق کیفی و روش پدیدارشناسی از نوع روانشناختی (علمی) انجام شد. این نوع پدیدارشناسی کمتر به تفاسیر پژوهشگر و بیشتر به توصیف تجارب مشارکت کنندگان تأکید دارد. علاوه بر این، به یکی از مفاهیم هوسرل[1]، یعنی اپوخه[2] (جداسازی) تأکید می‌شود که در آن پژوهشگران تجاربشان را تا حدی که ممکن است کنار می‌گذارند تا بتوانند نگاهی نو نسبت به پدیدهٔ مورد بررسی به دست آورند (ایمان، ۱۳۹۴). تمام کردن دو سال تدریس و انجام خدمت در مدارس ابتدایی روستایی از معیارهای ورود مشارکت-کنندگان به پژوهش بود. نمونه‌گیری به صورت هدفمند و تا رسیدن داده‌ها به حالت اشباع ادامه یافت و منجر به انتخاب ۱۲ نفر مشارکت کننده از سربازمعلمان شد. برای حصول اطلاعات مورد نیاز از مصاحبه نیمه ساختار یافته استفاده شد. زمان هر مصاحبه بین ۴۵ تا ۶۵ دقیقه به طول انجامید. با فهرست کردن پیش فرض‌های محققین که حاصل تجربه و مطالعه بود، قبل از جمع آوری داده‌ها و نیز در جریان کار از تأثیر آن‌ها بر نتیجه پژوهش جلوگیری به عمل آمد. راهبردهای اعتباربخشی به داده‌ها با استفاده از روش‌های ممیزی بیرونی ، چند سویه‌سازی، بازبینی اعضاء و درگیری طولانی مدت پژوهشگر در جریان مصاحبه انجام شده است. تجزیه و تحلیل داده‌ها به صورت دستی و با استفاده از الگوی کلایزی[3] انجام شد. نه مرحله پیشنهادی وی برای تحلیل داده‌ها

---

[1] .Husserl
[2] . Epoche
[3] .colaizzi

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

در تحقیق پدیدارشناسی عبارتند از: ۱- توصیف پدیدهٔ مورد نظر توسط محقق، ۲- جمع آوری توصیف‌های شرکت کنندگان، ۳- قرائت توصیف‌های شرکت کنندگان، ۴- استخراج عبارات اصلی، ۵- پیدا کردن معنای عبارات اصلی، ۶- سازمان‌دهی و فرموله کردن معانی در قالب خوشه‌ها و تم‌ها (خوشه معنایی)، ۷- نوشتن یک توصیف جامع، ۸- فرموله کردن ساختار اساسی پدیده، ۹- مقایسه توصیف‌های شرکت کنندگان با توصیف محقق و اصلاح یا افزودن موارد لازم. (ادیب ، پرویزی وصلصالی، ۱۳۹۴).

یافته‌ها

توصیف‌ها وتجارب زیستهٔ سربازمعلمان در چهارمرحله الف. قبل از سرباز معلمی، ب. دوره آموزشی بدو خدمت، ج. تجارب حین سربازمعلمی، د. پس از سربازمعلمی بدست آمد.

جدول مراحل، خوشه‌های اصلی و فرعی ظهور یافته از داده‌ها

	عنوان مرحله	خوشه‌های معنایی اصلی	خوشه‌های معنایی فرعی
تجارب زیستهٔ سرباز معلمان از کار در مدارس ابتدایی	قبل از سرباز معلمی	انگیزهٔ معلمی	*علاقه به معلمی *تشویق و حمایت والدین *امید به استخدام *محیط پادگان
	دورهٔ آموزشی بدو خدمت	چالش‌های آموزشی	*تمرکز بر مباحث نظری *عدم تطابق زمان با محتوای دوره *ضعف و بی تجربگی مدرسان دوره *سایهٔ سنگین یادگیری پنهان
	تجارب حین سرباز معلمی	منزلت و شأن معلمی	*نگاه منفی والدین و دانش آموزان به سربازمعلمان *ادبیات و رفتار مأیوس کنندهٔ عوامل مدرسه *معیشت سربازمعلمان

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

	عنوان مرحله	خوشه‌های معنایی اصلی	خوشه‌های معنایی فرعی
روستایی			*تبعیض و تهدید
		مسائل حرفه‌ای	*چالش‌های غیر مرتبط بودن رشته *تجارب دوران تحصیل *ارتباط موثر *بیتوته و آموزش خانواده *کلاس‌های چند پایه *سایهٔ روابط در سازمان
	پس از سرباز معلمی	ابهام	*احساس رضایت *تصویب قانون استخدام *بیکاری *اندوختهٔ سرباز معلمی

مرحله الف. قبل از سرباز معلمی

خوشهٔ معنایی اصلی: انگیزهٔ معلمی

انگیزه به عنوان مفهومی پراهمیت در روان‌شناسی، نوع فعالیتی را که افراد می‌خواهند انجام دهند و میزان تمایل به ادامه و همچنین میزان تلاش افراد برای دستیابی به آن را تعیین می‌نماید (چنگ و درنیه[1]، ۲۰۰۷). این خوشه معنایی خود شامل چهار خوشه معنایی فرعی می‌باشد.

خوشهٔ معنایی فرعی۱. علاقه به معلمی: توانایی معلمان در ایجاد انگیزه در دانش آموزان، بستگی به میزان انگیزه خود آن‌ها دارد. بنابراین، انگیزهٔ پیوستن به این حرفه و عواملی که باعث ایجاد انگیزه و یا بی‌انگیزه شدن معلمان می‌گردد، باید به دقت بررسی شود و نیازهای آنان مورد توجه قرار گیرد (برناوس، ویلسون و

[1] . Cheng & Dörnyei

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

گاردنر[1]، ۲۰۰۹). صحبت‌های سربازمعلمان نشان داد که اکثر آن‌ها به خاطر شوق وافر به یاد دادن وارد عرصهٔ معلمی شده‌اند. مشارکت‌کننده ۳ گفت: *«از همان دوران کودکی‌ام به معلمی علاقه داشتم و آمدنم به اینجا را پیش‌بینی می‌کردم»*. همچنین مشارکت‌کنندهٔ ۴ تجربه اصیل خود را چنین بیان کرد: *«به هر دری می‌زدم تا سربازمعلم بشوم. با این که بسیجی فعال و کادر آموزشی بودم و اگر می‌رفتم پادگان، ۱۴ ماه خدمت می‌کردم ولی شوق بودن با دانش آموزان و علاقه به تدریس باعث شد ۲۴ ماه سربازمعلمی را ترجیح بدهم»*. عده‌ای از مشارکت‌کنندگان اعتقاد داشتند که معلمان دوران تحصیل خودشان برخورد خوبی با آن‌ها نداشتند. *«معلمان ابتدایی دوران تحصیل خودم برخورد مناسبی با من نداشتند و از روش‌های تنبیهی مثل گذاشتن دست‌ها در برف و زدن با شیلنگ استفاده می‌کردند. به همین جهت تصمیم گرفته بودم اگر روزی به آرزویم برسم و معلم شوم به دانش آموزان فرصت بدهم و از دریچه قلب آن‌ها وارد شوم (مشارکت کننده۲)*.

خوشهٔ معنایی فرعی۲. امید به استخدام: موقعیت جغرافیایی و شرایط آب و هوایی سردسیری در مناطق جنوب استان آذربایجان‌شرقی باعث می‌شود اکثر نیروهای غیربومی شاغل در این مناطق پس از مدتی به فکر انتقال باشند. در نتیجه، این مناطق آموزش و پرورشی با کمبود نیرو مواجه هستند. فراخوان سربازمعلمان سال‌های قبل، از راه‌های جبران کسری نیرو می‌باشد. بیشتر سربازمعلمان امیدوار بودند تا روزی در آموزش و پرورش به روی آن‌ها باز شود. *«وقتی در دوره‌های آموزشی بدو خدمت بودیم یکی از سوالاتی که اکثر ما سربازمعلمان از مدرسان می پرسیدیم این بود که چقدر به استخدام در آموزش و پرورش امیدوار باشیم؟ (مشارکت کننده۸)*. یکی از شواهد گفتاری پر تکرار این بود *«موقعی که اساتید می‌خواستند به ما روحیه بدهند می‌گفتند که شما وظیفه خود را به نحو احسن انجام بدهید شاید مسئولین شما را رصد کنند و در صورت نیاز، کسری نیرو را از طریق شما پوشش بدهند» (مشارکت کننده ۳،۷،۱۱)*.

[1] . Bernaus, Wilson, Gardner

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

خوشهٔ معنایی فرعی۳.تشویق وحمایت والدین: حمایت‌ها و ترغیب والدین و حساسیت آن‌ها نسبت به گذران دوران خدمت سربازی در پوشش سربازمعلم یک دلیل مهم دیگر برای گرایش سربازمعلمان به حرفهٔ معلمی بود. *«مادرم به مقام و شخصیت معلمی علاقه داشت و می‌گفت: پسرم من در این شغل تمیزی و پاکیزگی می‌بینم» (مشارکت کننده۷).* همچنین بعضی از والدین به این دلیل می‌خواستند فرزندشان معلم شود که اعتقاد داشتند سرباز معلمی مقدمات ورود رسمی به آموزش و پرورش را فراهم می آورد. *«مادر می‌گفت: قطعاً اگر لیاقت داشته باشی در این مرحله؛ جرقه معلم رسمی شدن را می زنی» (مشارکت کننده ۲). «پدرم به شدت پیگیر بود و استرس داشت که نکند شرایطم جور نشود و نتوانم سربازمعلم بشوم» (مشارکت کننده۱).*

خوشهٔ معنایی فرعی۴. محیط پادگان: در دورهٔ آموزشی سربازی، شرایط نظامی بر زندگی فرد حاکم می‌گردد که همراه با سختی، نظم دقیق، دوری از خانواده، گرما، سرما و بی‌خوابی است (فتحی و سجاده چی، ۱۳۸۴). بعضی از مشمولین خدمت نظام وظیفه برای فرار از شرایط و سختی‌های پادگان ترجیح می‌دهند در آموزش و پرورش خدمت کنند. *« محیط پادگان باب میل من نبود. احساس می‌کنم در پادگان تحت کنترل هستم. سرباز معلم شدم که آزادی بیشتری داشته باشم» (مشارکت کننده۱، ۴).* برخی از مشارکت‌کنندگان که از دانشگاه‌های معتبر فارغ التحصیل شده بودند نظرشان این بود که توانمندی آن‌ها بیشتر به درد مدارس می‌خورد نه پادگان نظامی. *«از پوشیدن لباس نظامی و پوتین خوشم نمی‌آمد. بالاخره ۴ سال تحصیل در دانشگاه چیزهایی به من داده بود که به درد آموزش و پرورش می خورد نه پادگان. به نظرم پادگان مشکلات خاص خودش را داشت اما تدریس یک چیز دیگر است» (مشارکت کننده۶).*

مرحله ب . دوره آموزشی بدو خدمت

خوشهٔ معنایی اصلی: چالش‌های آموزشی

موفقیت هر نظام آموزشی تا حدود زیادی به چگونگی آموزش‌های حرفه‌ای معلمان آن جامعه وابسته است. از این رو لازم است به برنامه‌های پیش از خدمت معلمان آن

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

گونه که آنان را به صورتی با کیفیت و به گونه‌ای مستمر برای مواجهه با چالش‌ها و مشکلات آماده نماید توجه شود تا قادر به پاسخگویی نیازهای گوناگون دانش آموزان بوده و توانایی تعامل با والدین را داشته باشند (شلایکر[1]، ۲۰۱۲). این خوشهٔ معنایی اصلی خود شامل خوشه‌های فرعی زیر می باشد.

خوشهٔ معنایی فرعی ۱. تمرکز بر مباحث نظری : پژوهشگرانی مثل ریکتر، کانتر، کلوسمن، لودکت و باومرت[2] (۲۰۱۱) دوره کار آموزی یا تدریس عملی را کلید اصلی پیشرفت و رضایت معلمان دانسته و فرآیند یادگیری را مادام العمر به شمار آورده‌اند. تجربهٔ سرباز معلمان این بود که مدرسان سعی می‌کردند به سبک اساتید دانشگاه‌ها تدریس کنند و تأکیدشان بر روی مباحث تئوری بود. آن‌ها معتقد بودند که موقعیتی که در آن قرار دارند، یک موقعیت حل مسئله است که درآن باید برای مسائل جاری کلاس‌ها و دانش آموزان راه کارهای عملی ارائه کرد. *«اساتید بیشتر مطالب نظری را مطرح می کردند و جزئیات تدریس واقعی و عملی که بیشتر می توانست به درد ما بخورد را مورد توجه قرار نمی دادند » (مشارکت کننده۲)*. مشارکت‌کنندگان ابراز داشتند که تجارب خود مدرسان بیشتر به کارشان می‌آمد. *«درک و فهم مباحث و نظریه‌های روان‌شناسی برای من که رشته‌ام مهندسی عمران هست واقعاً سخت بود. کاش در این وقت کم، از تجارب و راهکارهای عملی ثمر بخش خودشان بیشتر برای ما می-گفتند»(مشارکت کننده۳)*.

خوشهٔ معنایی فرعی۲. عدم تطابق زمان با محتوای دوره: روانشناسی پرورشی از مدعیان اصلی توجه به شرایط زمانی و مکانی آموزش و یادگیری است. اکثر سربازمعلمان شرکت‌کننده در دوره‌های آموزشی پیش از خدمت، مدت زمان شرکت در این دوره‌ها را ۱۵ الی ۳۰ روز اعلام کردند و از ناکافی بودن زمان اختصاص یافته ابراز نارضایتی کردند. *«خود مدرسان دوره می‌گفتند این دوره‌ها الکی وتحمیلی هست. ما در این دو هفته نمی توانیم چیزی تحویل شما بدهیم»(مشارکت کننده۳)*. نقل قول زیر

[1] . Schleicher
[2] ۰ Richter, Kunter, Klusmann, Ludtke & Baumert

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

نشان می‌دهد که با توجه به تغییرات محتوای کتاب‌ها و ناآشنا بودن سربازمعلمان با روش‌های جدید، زمان اختصاص یافته کم بود. *«تغییرات زیادی در کتاب‌ها صورت پذیرفته بود. به عنوان نمونه من از ضرب و تقسیم فرایندی اطلاع نداشتم چون ما اعمال ریاضی را با روش تکنیکی یاد گرفته بودیم . به نظرم برای یک دانش آموختهٔ رشته فنی،۲۵ روز آموزش بدو خدمت برای تدریس در کلاس شش پایه کافی نبود»(مشارکت کننده ۵). چهار سال آموزش دانشجویان دانشگاه فرهنگیان را ۲۰ روزه به ما ارائه کردند. کلّا مشکل پیدا کردم»(مشارکت کننده۵ و۷).*

خوشهٔ معنایی فرعی۳. ضعف و بی‌تجربگی مدرسان دوره: شایستگی مدرس برای سربازمعلمان که آشنایی زیادی با مدیریت کلاس و تدریس را ندارند مهم و با ارزش است. آن‌ها انتظار داشتند در این مدت محدود دوره، با تجربه‌ترین اساتید عهده‌دار آموزش آن‌ها باشند. *«مدرسان که از اداره یا مدرسه می‌آمدند خسته بودند و با استفادهٔ صرف از روش سخنرانی سعی می‌کردند مطالب را تند تند بگویند تا زود تمام بشود. صرفاً رفع تکلیف بود»(مشارکت کننده۵).* از گفته‌ها مشخص می‌شود که بعضی مدرسان از آمادگی خوبی برای ارائه مطالب برخوردار نبودند. *« یک بار استاد مسئله‌ای مربوط به کتاب ریاضی ششم ابتدایی را مطرح کرد ولی نتوانست آن را حل کند»(مشارکت کننده ۳و۱۲).* برخی نظرشان این بود که اساتید دوره بایستی روی چگونگی تفهیم مطالب و تکنیک های تدریس تمرکز می کردند.*« خنده دار بود، مدرس ریاضی محتوای کتاب‌های ریاضی را توضیح می داد. به نظرم بایستی روش تدریس را می گفت(مشارکت کننده۲).*

خوشهٔ معنایی فرعی ۴. سایهٔ سنگین یادگیری پنهان: یادگیری‌های دیگری غیر از برنامهٔ درسی قصد شده در کلاس وجود دارد و شاید پر کشش‌تر و پر انرژی‌تر از برنامهٔ درسی رسمی باشد که می‌توان عنوان «یادگیری مستمر ضمنی[1]» به آن اطلاق کرد که حتی ممکن است نتایج آن از برنامهٔ درسی قصد شده نیز اثر گذارتر باشد (صادقی و

[1] ·implicit uninterrupted learning

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

هواس بیگی، ۱۳۹۵). تآکید مدرسان و مسئولان اداره آموزش و پرورش مبنی بر فاش نکردن راز سرباز معلمی برای اولیا و دانش آموزان، برای اجتناب از عوارض سوء برداشت‌ها از سربازمعلمان بود. اما این نوع نگاه به صورت پنهان ، آنان را نگران چالش-ها و اتفاقات احتمالی آینده می‌کند. *«یکی از توصیه‌های مدرسان دوره به ما این بود که وقتی به مدرسه رفتید سعی کنید سرباز معلم بودن خود را معلوم نکنید. برای اینکه والدین دانش آموزان، نگرش مثبتی به سرباز معلم ندارند»(مشارکت کننده ۱ و۳ و۴)*. با این طرز تفکرمسئولان آموزش و پرورش، نا خواسته اعتماد به نفس از سربازمعلمان گرفته می‌شود. *«معلوم است که خود آموزش و پرورش هم به ما زیاد ارزش و اهمیت قائل نیست. هر کس می‌آمد می‌گفت: مبادا بگویید من سرباز معلم هستم، اگر فهمیدند سعی کنید کتمان کنید»(مشارکت کننده۲)*.

مرحله ج. تجارب حین سرباز معلمی

خوشهٔ معنایی اصلی۱.منزلت وشأن معلمی

نیاز به منزلت و احترام از نیازهای اجتماعی افراد است. اگر باور داشته باشیم که "بهترین‌ها، بهترین‌ها را می‌سازند"، به اهمیت فوق العاده منزلت معلمان در جامعه پی خواهیم برد و به منزلت اجتماعی معلمان توجه بیشتری خواهیم کرد (نویدی و برزگر، ۱۳۸۲). این خوشهٔ معنایی اصلی شامل خوشه های فرعی زیر می‌باشد.

خوشهٔ معنایی فرعی ۱.: نگاه منفی والدین و دانش‌آموزان به سربازمعلمان: یکی از خوشه‌هایی که دریافت شد، نگاه معنی‌دار والدین و دانش آموزان به سرباز معلمان است. *«اوایل سعی کردم هویت خود را پنهان کنم اما بالاخره دانش آموزان فهمیدند که سرباز معلم هستم و مکرر سوال می‌کردند آقا شما سرباز معلمید؟ بعد از اینکه فهمیدند، سعی کردند نظم کلاس را به هم بریزند» (مشارکت کننده۴)*. تقریباً اکثر مصاحبه‌کنندگان اظهار کردند که اطلاق عنوان سربازمعلم برای ما چندان مناسب نیست. *«کاش نام سرباز معلم را عوض می کردند برای مثال می‌گفتند دستیار آموزشی، کمک معلم، معلم سالانه، دوسال معلم یا هر چیزی که اسم سرباز نداشته باشد»*. علاوه بر این، برخی از والدین

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

دانش آموزان، به سربازمعلمان اعتماد ندارند. *«نگاه والدین به من افتضاح بود. مکرر پیش مدیر می آمدند و به او می گفتند ما دانش آموز دختر در کلاس داریم آیا او فرد قابل اعتمادی هست؟ از کجا آمده؟»(مشارکت کننده ۷).* مشارکت کننده ۵ در این باره می‌گوید: *«پیش داوری والدین نسبت به من زیاد بود و دائم مرا با معلم رسمی مقایسه می کردند. چون می دانستند سرباز معلمم دم به دم در کارم دخالت می‌کردند».*

خوشهٔ معنایی فرعی ۲. ادبیات و رفتار مأیوس کننده عوامل مدرسه: یکی از ویژگی-های سربازمعلمان که باید آن را تحسین کرد، تلاش آن‌ها برای شرکت در دوره‌های ضمن خدمت به منظور کسب مهارت‌های لازم تدریس است. اما بعضی از همکاران فرهنگی، گفتمان و انرژی منفی را به سربازمعلمان منتقل می‌کنند. *«زمانی که دوره‌های ضمن خدمت برگزار می‌شد، من به خاطر ارتقا توان و صلاحیت معلمی در کلاس‌ها شرکت می کردم و همکاران رسمی را می دیدم که می‌گفتند: شما اینجا چکار می‌کنید؟ بروید پی کارتان و این دوسال را جوری تمام کنید و این حرف‌ها مرا مأیوس می‌کرد» (مشارکت کننده ۲).* در این باره مشارکت کننده ۸ می‌گوید:*« پیش معاون آموزشی مدرسه، موضوع افت تحصیلی یکی از دانش‌آموزان را در میان گذاشتم، برگشت به من گفت: خودت را به آب و آتش نزن معلم رسمی چه می‌گوید که تو می‌خواهی بگویی؟»* از بقیه نقل قول‌ها می‌توان استنباط کرد که عوامل اجرائی مدرسه با بعضی رفتارهای نسنجیده خود، عزت نفس سرباز معلمان را نشانه می‌روند. *«راهبرآموزشی یا هر مسئولی که از اداره می‌آمد یکسره می‌آمد کلاس من و این تبعیض مرا ناراحت می-کرد و ابهت مرا پیش دانش آموزانم می‌شکست»(مشارکت کننده ۶). «مدیر بیکار می‌شد می‌آمد کلاس من، معلوم بود که آماده است تا مچ‌گیری کند»(مشارکت کننده ۷).*

خوشهٔ معنایی فرعی۳ . معیشت سرباز معلمان: به واسطهٔ اینکه نیروهای سربازمعلم با میل خود وارد آموزش و پرورش می‌شوند، کمترین حقوق و مزایا را دارند. اکثر آن‌ها از ناچیز بودن حقوق و تأخیر در پرداخت آن گله مند بودند. *« یادم هست تا فروردین، واریز حقوق ها به تعویق افتاد حتی هزینه رفت وآمد به مدرسه را از دوستانم قرض*

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

می‌کردم»(مشارکت کننده ۷). میزان حقوق دریافتی هم برای آن‌ها مهم بود. *«از این بابت به ما سربازمعلمان ارزش قائل نمی شوند حتی کفاف کرایه ماشین ما را هم نمی کرد»(مشارکت کننده ۷،۱۱،۲)*.

خوشهٔ معنایی فرعی ۴. تبعیض وتهدید: تحلیل‌ها نشان داد که مسئولان آموزش پرورش برای به کرسی نشاندن حرف‌های خود، از زبان تهدید به اخراج استفاده می‌کردند. این شواهد گفتاری به کرات در مصاحبه‌ها بیان شد: *«مدام تهدید می کردند که اگر عملکرد شما باب میل اداره نباشد شما را به پادگان برگشت می‌دهیم»(مشارکت کننده۹،۸،۷،۶،۴)*. حتی معلمان همکار و خود دانش‌آموزان در برخوردهای خود عدالت را رعایت نمی کردند. *«در شورای معلمان هیچ وقت از من نظر خواهی نمی شد. کاش نگاه های آزاردهنده از روی ما سربازمعلمان برداشته شود. کلاً نگاه مثبتی نسبت به ما وجود ندارد»(مشارکت کننده،۱۲،۹،۲،۱،۸)*.

خوشهٔ معنایی اصلی ۲. مسائل حرفه‌ای

این خوشهٔ معنایی اصلی از چندین خوشهٔ معنایی فرعی تشکیل شده است.

خوشهٔ معنایی فرعی ۱. چالش غیر مرتبط بودن رشته:. اطلاعات معلم، و در واقع کل شخصیت معلم در ایجاد شرایط یادگیری و تغییر و تحول شاگرد تأثیر می‌گذارد (شعبانی، ۱۳۸۵). می توان گفت که اطلاعات و شخصیت معلم تحت تأثیر عواملی همچون مدرک، رشته تحصیلی و تجربه قرار می‌گیرد. اکثر مشارکت کنندگان، فارغ التحصیل رشته‌های فنی و علوم پایه بودند و اذعان کردند که آشنائی با مباحثی مثل اصول و فلسفه تعلیم و تربیت و روان شناسی رشد برای آموزش در دورهٔ ابتدایی لازم و ضروری می‌باشد. این گفته‌های سرباز معلم ۱۰ گویای این مطلب است: *« احساس می کردم دانش آموزان یک گروه ماشینی و بازاری هستند. بعضی وقت‌ها به خاطر اشتباه درسی، دانش آموزانم را خراب می کردم»*. مشارکت کننده ۴ می‌گوید: *«در درس ریاضی می‌گفتم از عدد ۱تا ۵۰۰۰ به حروف بنویسید و احساسم این بود که این روش سودمند است. ولی کاش این شیوه را اجرا نمی کردم. هم وقت کلاس را به هدر نمی-*

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

دادم و هم دانش آموزان را عذاب نمی دادم». از گفته های مشارکت کننده ۳ هم می-توان به چالش‌های غیر مرتبط بودن رشته پی برد. *« سرباز معلمانی که رشته آن‌ها غیرمرتبط بود تحمل شنیدن مباحثی مثل مثلاً طرحواره، یا الگوی پیش سازمان دهنده را نداشتند. سند من این است که دو سال بعد من در آزمون استخدامی آموزش و پرورش (اساسنامه ماده ۲۸ دانشگاه فرهنگیان) قبول شدم و در همان مکان برای ما دوره گذاشتند اما چون ترکیب کلاس همگن بود به نظرم بهترین کیفیت را داشت».*

خوشهٔ معنایی فرعی۲.تجارب دوران تحصیل: تحلیل‌ها نشان داد که بیشتر سربازمعلمانی که وارد کلاس می شوند راهبرد مشخصی برای تدریس در کلاس چند پایه را ندارند و بیشتر بر تجارب خود از دوران تحصیل تکیه می‌کنند. *« از تدریس چیزی نمی‌دانستم و فکر می کردم همان تدریس و رفتاری که معلمانم داشتند بهترین است. دقیقاً مو به مو آن‌ها را به یاد می‌آوردم و اجرا می‌کردم»* (مشارکت کننده ۸). همچنین مشارکت کننده ۱۱ در این باره گفت: *«.معلمان دوران تحصیلی خود من سخت گیر بودند و من نا خود آگاه براساس تقلید از رفتار آن‌ها حتی اجازهٔ رفتن به دستشوئی را به دانش آموزان نمی دادم. در حالی الان می فهمم خصوصیات و ویژگی دانش آموز ابتدایی با سایر دوره ها تفاوت زیادی دارد»(مشارکت کننده 11).*

خوشهٔ معنایی فرعی ۳. ارتباط موثر: مهم است که آموزش معلم بر ویژگی‌های ارتباطی تأکید کند و باعث اثر بخشی معلم شود. معلم دارای ارتباط خوب همیشه چیزها را آسان‌تر و قابل فهم‌تر می‌کند (اوکولی[۱۰]،۲۰۱۷). یکی از ویژگی‌های بدست آمده، توانایی بالای سرباز معلمان در برقراری ارتباط موثر و درک روحیات دانش آموزان بود. *«بین خودم و دانش آموزانم فاصله‌ای نمی دیدم. یادم می‌آید چوبی در کلاس وجود داشت که معلمان سال‌های قبل از آن برای کنترل دانش آموزان استفاده می‌کردند. و من همان روز اول چوب را شکستم و راهبردم را در ادارهٔ کلاس به دانش آموزان نشان دادم»(مشارکت کننده۷).* به نظرمی‌رسد در دورهٔ ابتدایی ارتباط موثر

[10] Okoli

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

بیشترین تأثیر را در موفقیت معلم دارد نه تخصص علمی معلم. نقل قول مشارکت کنندهٔ۳ بر این نکته صحه می‌گذارد: «*با دانش آموزانم راحت بودم. بعد از اتمام سال تحصیلی، دانش آموزم عکس یادگاری که باهم در مدرسه گرفته بودیم را از طریق پدرش فرستاده بود تا من آن را امضا کنم*».

خوشهٔ معنایی فرعی ۴. بیتوته وآموزش خانواده : یکی از اهداف آموزش و پرورش در بکارگیری سربازمعلمان، استفاده از آن‌ها در روستاهای دور افتاده است. بعضی از سربازمعلمان با بیتوته کردن در روستاها خدمات شایانی را در نقش «مدرس آموزش خانواده» و اصلاح‌گر اجتماعی و فرهنگی ارائه کرده‌اند. «*یک بار یکی از دانش آموزان پسر پنجم ابتدایی رفتاری از خود نشان داد که فهمیدم این حرکت را از برنامه‌های ماهواره‌ای یاد گرفته است. هر ۱۵ دانش آموز به اتفاق خانواده در خانه از برنامه‌های ماهواره استفاده می‌کردند. با توجه به رابطهٔ حسنه‌ای که در طول بیتوته در روستا با بعضی اولیا برقرار کرده بودم، درباره نیات کثیف سازندگان برنامه‌های ماهواره‌ای توضیح دادم وتوانستم آن‌ها را از تماشای این گونه برنامه‌ها منصرف کنم*» (*مشارکت کننده۱*). می‌توان گفت با بیتوته سربازمعلمان در روستاها، والدین به چشم افراد مطلع به آن‌ها نگاه می‌کنند. «*دو تا سرباز معلم بودیم در یک روستای دور افتاده. در هفته، کل دانش آموزان ۶ پایه را جمع می‌کردیم و برای آن‌ها از مسائل پرورشی و فرهنگی می‌گفتیم. بعد از شنیدن صحبت‌های دانش آموزان مبنی بر علاقه به ادامه تحصیل در مقاطع راهنمایی و بالاتر، فهمیدیم، یک بدعتی که در آن روستا و روستاهای نزدیک وجود داشت این بود که والدین، دانش آموزان دختر ابتدایی را در سنین پایین شوهر می دادند. چون دوسال در آن روستا مقیم بودیم با والدین مکرر راجع به این موضوع گفتگو کردیم و از این جهت آن‌ها ما را به دید افراد مطلع نگاه می‌کردند. تازگی به همان روستا رفتم و دیدم که دانش آموزان خود من در دوره راهنمایی در شهر مشغول به تحصیل بودند (مشارکت کننده ۳)*».

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

خوشهٔ معنایی فرعی ۵ :کلاس‌های چند پایه : مصاحبه‌ها نشان داد، بعضی سربازمعلمان توانایی ادارهٔ کلاس‌های چند پایه را ندارد. صحبت‌های زیر، حاوی پیام-هایی برای مسئولان آموزش و پرورش است که تمهیداتی بیاندیشند تا سربازمعلمان جوان و بی‌تجربه، کمترین اشتباه را در عملکرد خود داشته باشند. *«کلاس ۳ پایه با ۲۷ دانش آموز داشتم . چون کلاس دوم و سوم ابتدایی بودند و خیلی شلوغ می‌کردند مجبور بودم دانش آموزان یکی از پایه‌ها را بفرستم بیرون تا ورزش کنند و من با خیال راحت به آن یکی پایه درس بدهم.(مشارکت کننده۷). «سال اول خدمت، بعضی مواقع انگیزه و اعتماد بنفس خود را از دست می‌دادم. مجبور بودم به شیوهٔ آزمایش و خطا کارها را پیش ببرم (مشارکت کننده۵).*

خوشهٔ معنایی فرعی.۶سایهٔ روابط در سازمان

از تحلیل داده‌ها می‌توان فهمید که نبود نظارت، اهمال کاری و عدم برنامه ریزی مناسب درجذب و بکار گماری سرباز معلمان موج می‌زند. صحبت‌های مشارکت کننده ۶ قابل تأمل است: *«یکی از سرباز معلمان را می شناختم که نماینده مجلس پارتی او بود. از اول مهر ۵ ماه به مدرسه نرفت و می گفت: « دارم رایزنی می‌کنم به روستای نزدیک تری منتقل بشوم». «سازماندهی در اداره آموزش و پرورش مناسب نبود. اکثر سرباز معلمان با سواد قوی را به مدارس شهری می فرستادند و سرباز معلمان معمولی و حتی ضعیف را به روستاهای دور افتاده و این ظلم بزرگی در حق دانش آموزان روستایی بود»(مشارکت کننده۳).*

مرحله د. بعد از سرباز معلمی

خوشهٔ معنایی اصلی.ابهام:

ابهام به عنوان یک ویژگی ذاتی، نگرش‌های ادراکی و هیجانی افراد را متأثر می-سازد (نیکولادیس و کاتارز[1]، ۲۰۱۱). سرباز معلمانی که دو سال معلمی را به پایان می-رسانند چنین حالتی دارند. از یک طرف شوق بودن با دانش آموزان و احساس

[1] ۰Nicolaidis & Katsaros

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

خوشایندی و رضایت از معلمی که طی این دوسال داشته‌اند و از طرف دیگر در حالی از دانش آموزان جدا می‌شوند که طی این دوسال با آن‌ها زندگی کرده‌اند. از یک طرف برحسب شرایط مجبوراند روزهای سخت بیکاری را تحمل کنند و از طرف دیگر امید-وارانه چشم انتظار تصویب قانون استخدام هستند تا اسباب بازگشت دوباره آن‌ها به آموزش و پرورش فراهم گردد. خوشه‌های فرعی به شرح ذیل است:

خوشهٔ معنایی فرعی۱. احساس رضایت: یکی از عوامل کیفیت فعالیت معلمان رضایت شغلی آنان است. کسانی که رضایت داشته باشند؛ کار خود را بهتر انجام می-دهند. *«همین که در این دو سال پیش بچه‌های با قلب پاک و دوست داشتنی بودم؛ این خود بالاترین ارزش را برای من دارد»(مشارکت کننده ۴،۷). «احساس می‌کنم پیش خدا رو سفیدم. انرژی مثبتی که به واسطهٔ این دوسال برایم تزریق شد حالا حالا ماندگار است»(مشارکت کننده ۲).*

خوشهٔ معنایی فرعی ۲.تصویب قانون استخدام سرباز معلمان : یکی از آفت‌های مهم آموزش و پرورش در جذب سربازمعلمان این است که درست زمانی که باید از تجربه آن‌ها استفاده شود به ناچار باید جدا شوند و فرد دیگری جانشین او می‌شود که بدون تجربه است. یکی از مهمترین تأکیدها این بود که سرباز معلمان با حداقل حقوق در آموزش و پرورش ماندگار شوند. *«این هدر رفت نیروی انسانی است که ما سرباز معلمان را دو سال آبدیده می کنیم و بعد دوسال آن‌ها را کنار می‌گذاریم. لااقل رشته-های مرتبط را با حقوق ۵۰۰ و یا ۶۰۰ تومان را بردارند چون بومی منطقه هستیم، کارآیی ما بهتر از حتی غیر بومیان رسمی هست»(مشارکت کننده ۸،۹،۲).* همچنین خواست قلبی اکثر سربازمعلمان این بود: *«کاش قانونی تصویب می کردند که می توانست نفرات برتر سرباز معلمان را از لحاظ امتیازی شناسایی می‌کرد تا در استخدام-های آینده آموزش و پرورش در اولویت قرار بگیرند» (مشارکت کننده ،۶،۳،۹) «آموزش و پرورش آموزشیاران نهضت سواد آموزی را که به بزرگسالان درس می‌دهند استخدام*

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

می‌کند ولی از انگیزه، مدرک تحصیلی، و دوسال سابقه ما به راحتی چشم پوشی می کند»(مشارکت کننده۱۲) .

خوشهٔ معنایی فرعی۳ بیکاری: یکی از مشکلاتی که سربازمعلمان بعد از دو سال معلمی در آن گرفتار می شوند، بیکاری است. *«آموزش و پرورش نیروهای خدماتی را با تغییر رسته برای تدریس به مدارس می فرستد و ما با انبوه تجربه بیکار هستیم»(مشارکت کننده ۱۱). «از دانش آموزانم خجالت می کشم. زمانی آن‌ها صاحب شغل می‌شوند و من که معلم آن‌ها بوده‌ام بیکار و سرگردان».*

خوشهٔ معنایی فرعی .۴: اندوختهٔ سرباز معلمی

سربازمعلمان، با همه فراز و نشیب‌هایی که داشتند یک پیام واحد داشتند و آن این است که دو سال معلمی در کلاس های چند پایه روستایی، توأم شده است با کسب تجربه و اعتماد به نفس برای ادامه زندگی. *«دو سال خدمت به عنوان سرباز معلم باعث شده در جامعه شخصیت فرهنگی پیدا کنم و حس می‌کنم در محله و پیش دوستان و فامیل نگاه مثبتی از این بابت متوجه‌ام هست»(مشارکت کننده ۴). «من در دوران سرباز معلمی توانایی های خود را باور کردم و اعتماد بنفس ام زیاد شد و چون رشته‌ام مرتبط بود به من کمک کرد در آزمون استخدامی آموزش و پرورش قبول شدم »(مشارکت کننده۳)*.ودست آخر مشارکت کننده ۱و ۷ تجارب خود را اینچنین بیان کردند: *«توانستم توانایی‌های خود را به دیگران ثابت کنم».*

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

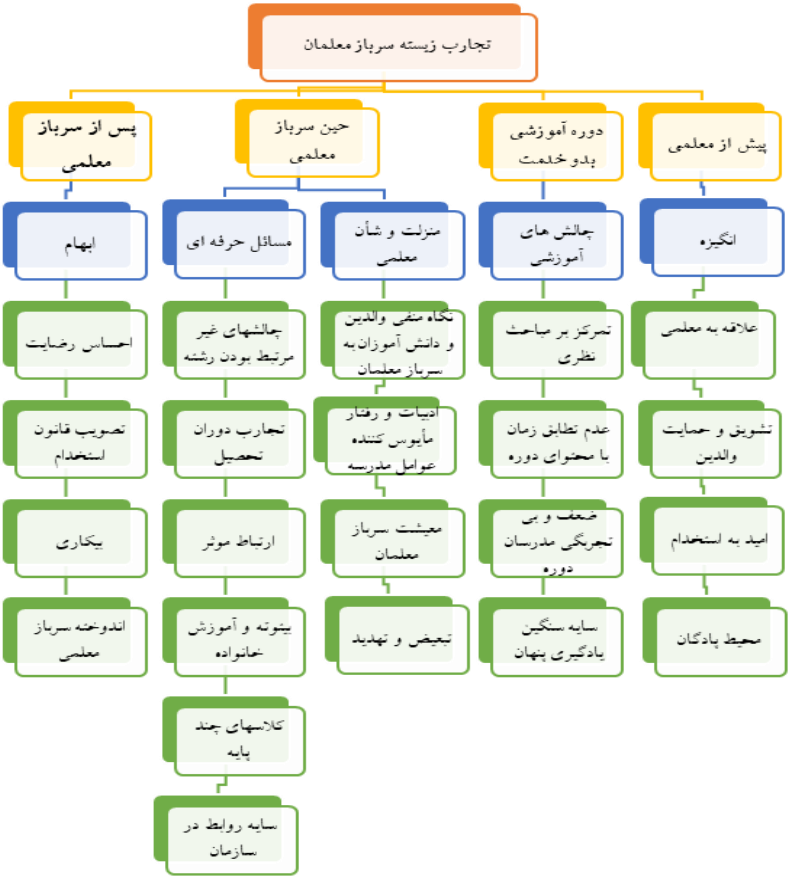

نمودار مراحل، خوشه‌های معنایی اصلی و فرعی تجارب سرباز معلمان

بحث ونتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر بررسی توصیف‌ها و تجارب زیستهٔ سربازمعلمان شاغل در مدارس ابتدایی روستایی است. تحلیل نتایج پژوهش حاضر نشان داد، سرباز معلمان اشتیاق خوبی را از خود نشان می‌دهند. به جهت اینکه آنان داوطلبانه به این عرصه وارد می‌شوند، می‌تواند آثار مطلوبی در فرایند یاددهی- یادگیری داشته باشد. این خوشه

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

معنایی را می توان با استفاده از تئوری خود تعیین گری انگیزش[1] تبیین کرد. براساس این تئوری، انگیزش خودگردان افراد اساس عملکرد بهینه آنان است. افراد با این نوع انگیزه، رفتارها را با انتخاب خودشان آغاز می کنند. بنابراین معلمان زمانی به طور خودگردان برانگیخته می‌شوند که اعمالشان را به خاطر ارزش درونی دستیابی به اهداف معنادار و مورد علاقه انجام دهند (دسی و رایان[2]، ۲۰۰۲). نتایج بدست آمده در پژوهش حاضر، با پژوهش یانگ[3] (۱۹۹۵)، همسویی ندارد. او به این نتیجه رسید که در کشورهای توسعه یافته، انگیزه ورود به معلمی درونی است. در مقابل، در کشورهای کمتر توسعه یافته تأکید بر انگیزهٔ بیرونی است. در حالی که در پژوهش حاضر، انگیزهٔ ورود بیشتر سربازمعلمان به دلیل علاقهٔ درونی است. این ویژگی، به عنوان نقطهٔ قوت سرباز معلمان محسوب می‌شود.

معمولًا بیشتر سازمان‌ها برای آموزش‌های ضمن خدمت اهمیت زیادی قائل هستند؛ اما آموزش‌های بدو خدمت را تا حد زیادی نادیده می‌گیرند. به نظر چاپمن[4](۲۰۰۵) عضو جدید، تا مرحلهٔ آشنا سازی هیچ فعالیتی در رابطه با شغل جدید انجام نداده و تجربه‌ای نیز در این زمینه کسب نکرده است، لذا محتوا و شیوهٔ آموزش در پایه‌ریزی فعالیت‌ها و مهارت‌های فردی لازم فوق العاده موثر خواهد بود. نتایج نشان داد، اکثر سرباز معلمان، با چالش‌هایی در دورهٔ آموزشی مواجه بودند که برای اجرای برنامه‌های آموزشی مشکلاتی را فراهم آورده بود. از نظر سرباز معلمان، تمرکز اساتید دوره بر مباحث تئوری بود و مهارت‌های عملی مورد توجه قرار نمی‌گیرد. در همین ارتباط نتایج پژوهش شعبانی (۱۳۸۳) نشان داده که ناکافی بودن محتوای آموزش‌های کاربردی پیش از خدمت و حین خدمت معلمان در بهبود عملکرد آنان از جملهٔ موانع است. یافته‌های پژوهش سمیعی زفرقندی (۱۳۹۰) و عبداللهی (۱۳۹۰) نیز حاکی از آن است

[1] . self -determination
[2] . Desi & Rayan
[3] . Yong
[4] . Chapman

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

که محتوای آموزشی دوره‌های ضمن خدمت از لحاظ کاربردی بودن، به روز بودن، آگاهی از نیازهای آموزشی و بهبود عملکرد معلمان در حد ضعیف است. با توجه به نتایج بدست آمده ، ضرورت دارد که مدرسان دوره بیشتر بر آموزش مهارت‌های عملی تمرکز کنند. استفاده از مربی- معلمان با تجربه که سابقهٔ تدریس در کلاس‌های چند پایهٔ روستایی را دارند، بیشترین نفع را به سرباز معلمان می‌رساند؛ چرا که در این صورت علاوه بر انتقال تجارب زیستهٔ کاربردی تدریس و مدیریت کلاس‌های چند پایه به سرباز معلمان، باعث آشنایی هرچه بیشتر سرباز معلمان با ویژگی‌های فرهنگی و بومی مناطق خدمتی می‌شوند. ذکر این نکته ضروری است که سرباز معلمان زیادی در مدارس عشایری به خدمت گمارده می‌شوند که ضرورت دارد سرباز معلمان با ویژگی-های خاص تدریس در اینگونه مدارس آشنا باشند.

مطالعات نشان می‌دهد مدرسانی که دارای شایستگی در تدریس و مدیریت آموزشی و رفتاری کلاس‌های خود باشند و از سوی مخاطبان دارای کفایت و کارآمدی ادراک شوند، تأثیر مثبتی بر جو حاکم بر موقعیت آموزش و یادگیری و تثبیت یادگیری در مخاطبان خود خواهند داشت (فریدمن[1]،۲۰۰۳؛ فرنت، گای، سنکال وآستین[2]،۲۰۱۲). همچنین می‌توان خوشهٔ معنایی سایه سنگین یادگیری پنهان را با یادگیری مستمر ضمنی تبیین کرد. یادگیری ضمنی در حد معنی‌داری تعیین کنندهٔ آن چیزی است که مبنای احساس ارزش و عزت نفس مشارکت کنندگان است. این یادگیری لزوماً خاص مدرسه و نظام آموزشی نیست؛ و تقریباً همیشه و در همه جا با یادگیری‌های افراد گره خورده است. در تبیین سایهٔ سنگین یادگیری پنهان باید گفت که غالب یادگیری‌های پنهان در حیطهٔ نگرش‌ها، ارزش‌ها، تمایلات و عواطف اتفاق می‌افتد. می‌توان استنباط کرد که صحبت‌های عوامل برگزارکننده دوره مبنی بر فاش نکردن هویت سرباز معلمان، اثرات نا خوشایندی بر احساس ارزشمندی آنان داشته و اعتماد بنفس سرباز معلمان را مورد تهدید قرارمی‌دهد و موجب شکل گیری خودپندارهٔ منفی در آن‌ها می‌گردد. لذا بنا

[1] . Friedman
[2] . Fernet, Guay , Senecal & Austin

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

به پیشنهاد سرباز معلمان مشارکت کننده، بهتر است در گام اول، عنوان سرباز معلم به یار معلم یا دوست معلم تغییر یابد.

در تبیین یافته‌های حاصل از خوشهٔ معنایی اصلی منزلت و شأن سربازمعلمان می‌توان گفت: پیامدهای نارضایتی معلمان در سطح فردی سبب کاهش تأثیر نقش الگویی معلم، احساس سرخوردگی و اضطراب شغلی می شود (علیزاده و رضایی، ۱۳۸۸). نتایج بدست آمده با نتایج تحقیقات قاسمی نژاد و اسماعیلی(۱۳۸۳) همخوانی دارد. نتایج آن‌ها بیانگر این مطلب بود که دانش آموزان دختر و پسر شهری و روستایی، موقعیت اجتماعی معلمان را پایین ارزیابی کرده‌اند. همچنین سام آرام و قائم پور(۱۳۹۰) درپژوهش خود به این نتیجه رسیدند که سطح منزلت اجتماعی معلمان در میان دانش آموزان کمی بیش از حد متوسط است و دانش آموزان به مهارت‌های حرفه‌ای معلمان بیشتر اهمیت می دهند. با این حال ، سرباز معلمان مشارکت کننده در این پژوهش ضمن تأکید بر اهمیت جایگاه و نقش معلمی و ثبات علاقه به حرفهٔ معلمی، در مواجهه با شرایط موجود دچار تزلزل و انفعال اجتماعی نشدند. یافته‌های پژوهش حاضرنشان می دهد که مانند پژوهش‌های انجام شده در کشورهای در حال توسعه (گاجاردو[1] ،۲۰۱۱؛ یانگ[2]،۱۹۹۵). وضعیت مالی معلمان از دغدغه‌های اصلی آنان به شمار می‌آید. یکی از عوامل مهم در منزلت و وضعیت بالای یک حرفه، شرایطی است که در آن حرفه فرد از پاداش مالی بالایی برخوردار باشد و دستمزد کم یکی از دلایل افت منزلت اجتماعی معلمان است (هارگریوز، کانینگهام، اورتون، هانسن، هاپر، مک لنر، ویلسون[3]، ۲۰۰۶). این یافته‌ها نظریه سلسله مراتب مزلو[4] (۱۹۴۳)را تصدیق می‌کند. مزلو معتقد است که نیازهای ابتدایی و اولیه مانند: پوشاک، مسکن و امنیت شغلی باید برآورده شود تا بتوان در جهت برآورده کردن نیازهای سطح بالا مانند خود باوری و دستیابی به

[1] . Guajardo
[2] . Yong
[3] . Hargreaves, Cunningham, Everton , Hansen, Hopper, Mclntyre & Wilson
[4] . Maslow

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

اهداف حرفه‌ای در معلمان ایجاد انگیزه کرد. همچنین می‌توان بـا اسـتفاده از نظریـهٔ دو عاملی فردیک هرزبرگ [1] این خوشهٔ معنایی را تبیین کرد. «به نظـر هرزبـرگ، انسـان دو دسته نیاز متفاوت دارد که اساساً مسـتقل از یکدیگرنـد. او طبقـه اول نیازهـا را عوامـل بهداشتی[2] نامید. این نیازها محیط انسان را توصیف می‌کنند و کار اصلی آنها ممانعـت از نارضایتی شغلی است. او دومین طبقه از نیازها را برانگیزنده ها[3]نامید. این دسته از نیازها با رضایت افراد از شغلشـــان در ارتباط اند» (کینون[4]، ۲۰۰۵ به نقل از زاهدی، لهسایی زاده، نوروزی قطب آبادی، ۱۳۸۷ :۱۳۵). لذا در اینجا مهم‌ترین عواملی که می‌توانـد بـر نارضایتی شغلی افراد در سازمان مؤثر باشد، همان عوامل بهداشتی ـ محیطی است.

یکی از مباحث دیگر این بود که رشتهٔ دانشگاهی اکثر سربازمعلمان علوم پایه وغیـر مرتبط با تدریس در دورهٔ ابتدایی بود. در واقـع سـربازمعلمان مجبـور بودنـد خـارج از تخصص خود کار کنند. مفهوم خارج از تخصص به معلمان بی‌کیفیتی اشاره می‌کند کـه وقتی برای تدریس مواد درسی برای گروه‌های سنی خاصی انتخاب مـی‌شـوند، کفایـت لازم را ندارند و در کار حرفه‌ای خود اثر بخشی ندارند (اینگر سـول[5]، ۲۰۰۱). تـدریس خارج از تخصص یک معضل بین المللی است و محققانی از اسـترالیا (هـابز[6]، ۲۰۱۳) ، مک کنی پریس[7] (۲۰۰۹) و (اینگر سـول، ۲۰۰۶) بـر مطالعـه و پیامـدهای آن متمرکـز شده‌اند. نتایج بسیاری از بررسی‌ها نشان می‌دهد که تدریس خارج از تخصـص هشـدار بر انگیز است. چون اکثر سرباز معلمان از مسـائل تربیتـی و آموزشـی اطلاعـات کـافی نداشتند و دوره‌های آموزشی نیز جوابگوی نیازهای آنان نبود. لذا مجبور بودند تجـارب خود از دوران تحصیل را به یاد آورند و درست یا نادرست همان روش‌ها را در کـلاس

---

1 . Herzberg
2 . Hygiene Factor
3 . Motivators
4 . Kinnon
5 . Ingersol
6 .Hobbs
7 . McConney & Price

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

خود به کار ببندند. در این باره آیزنر[1] (۲۰۰۵) معتقد است معلمان اغلب به همان روشی عمل می‌کنند که از دوران اولیهٔ زندگی، شغل معلمی را در خود درونی کرده‌اند. یعنی، بیش از آنکه دانش‌های آموخته شده دربارهٔ تدریس و معلمی را فرا بخوانند، تجارب زیستهٔ خود را به خاطر می‌آورند. این همان «غلبه تجربه بر دانش» نامیده می‌شود. نتایج بدست آمده در این بخش، مسئولان امر را متوجه این موضوع می‌کند که دوره‌های بیست روزه یا یک ماهه کفاف دانش آموختگان رشته‌های فنی را نمی‌کند و لازم است با برنامه ریزی مناسب، طول مدت دوره به حداقل سه ماه افزایش یابد.

همچنین در خوشهٔ معنایی فرعی « ارتباط موثر» یافته‌های پژوهش نشان داد که به دلیل فاصلهٔ سنی کمتری که سربازمعلمان بعضاً نسبت به معلمان سابقه‌دار دارند، به راحتی می‌توانند با دانش آموزان ابتدایی ارتباط و تعامل سازنده برقرار کنند. معلم دارای این سبک، برای اثربخشی امر آموزش و برقراری ارتباط مناسب بین دانش آموزان، به گونه ای رفتار می‌کند که نشان می‌دهد، به آنان علاقه و توجه دارد و از فعالیت با آنان لذت می‌برد (استرنبرگ و ژان[2]، ۲۰۰۵). نتایج این پژوهش همسو با پژوهش مسلر[3] بود. او در سال (۲۰۰۹) نشان داد، دانش آموزان هنگامی معلمان را در مقام یاور و همراه خود می‌پذیرند که معلمان رفتاری منعطف داشته باشند و از روش‌های خشک و غیر قابل انعطاف پرهیز کنند. دانش آموزان ابتدایی، وقتی از معلمانی آموزش می‌بینند که گرم و صمیمی هستند، پیشرفت تحصیلی بالاتری از خود نشان می‌دهند. معلم باید به روش‌های ارتباط با کودک مسلط باشد. ارتباط مثبت و عاطفی کودکان دبستانی و معلم، ضروری است (مالاندراکیس، کاراجیانی، پنی[4]، ۲۰۱۶).

---

[1] . Eisner
[2] . Sternberg & Zhang
[3] . Melser
[4] . Malandrakis, Karagianni & Pani

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

یافته‌ها نشان دادند که علی‌رغم کاستی‌ها، سرباز معلمان از دو سال تدریس خود رضایت داشتند. این رضایت را می توان با استفاده از عامل دوم نظریه بهداشتی ـ انگیزشی هرزبرگ تبیین کرد. با توجه به عامل برانگیزاننده، عواملی که باعث رضایت شغلی می‌شوند درونی هستند. طبق این نظریه می‌توان گفت احساس مورد قدردانی قرار گرفتن از سوی جامعه، کامیابی و موفقیت، پیشرفت و مسئولیت، در رضایت شغلی سرباز معلمان نقش دارد. نویدی و برزگر(۱۳۸۲) در مطالعهٔ خود به این نتیجه رسیده‌اند که گرچه معلمان از نظر مالی شغل خود را پایین‌تر از سایر مشاغل می دانند، اما از لحاظ معنوی خود را بالاتر ارزیابی می‌کنند.

باتوجه به نتایج پژوهش، راهکارهای عملی برای استفاده بهتر از سرباز معلمان پیشنهاد می‌شود.

۱- با نظر به انگیزه، علاقه و تجربه دو سال معلمی سرباز معلمان در مدارس مناطق محروم روستایی، و از طرف دیگر، کمبود شدید نیروی معلم به ویژه در دورهٔ ابتدایی، می‌توان با تصویب قانون بکارگیری سرباز معلمان از طریق نهادهای ذی صلاح، مقدمات حضور آن‌ها را در آموزش و پرورش فراهم آورد.

۲- توصیه می‌شود سرباز معلمان اجازهٔ شرکت در آزمون استخدامی ماده ۲۸ آموزش و پرورش را داشته باشند و در صورت قبولی و کسب حد نصاب علمی در این آزمون، همانند یک نیروی دانشجو معلم دانشگاه فرهنگیان، از آن‌ها استفاده شود.

۳- برای غلبه بر چالش‌های غیر مرتبط بودن رشتهٔ دانشگاهی سرباز معلمان، دوره‌های آموزشی و تخصصی بیشتر و با کیفیت‌تری تدارک دیده شود. گذراندن واحدهای کارورزی و حضور سرباز معلمان در کلاس‌ها در طول سال‌تحصیلی و تبادل تجربیات با معلمان می‌تواند مفید و سازنده باشد.

۴- از آنجائی که نیروهای سرباز معلمان جوان هستند و در مدارس دورهٔ ابتدایی تدریس می‌کنند، می‌توان از آن‌ها به عنوان مربیان پیش دبستانی استفاده کرد.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

در پایان باید به محدودیت‌های این پژوهش در نبود پژوهش کیفی داخلی و خارجی در این زمینه اشاره کرد که می توانست در مقایسه و بررسی هم سویی نتایج پژوهش حاضر با سایر پژوهش‌ها مفید باشد.

منابع

آقاپور، اسلام و مصری، مهدی. (۱۳۹۰). بررسی اثرعوامل اجتماعی- فرهنگی برکیفیت زندگی در گروهی از سربازان: مبتنی برآموزه های قرآنی. قرآن وطب، ۲، ۱، ۲۹-۲۳.

ایمان، محمد تقی. (۱۳۹۴). روش‌شناسی تحقیقات کیفی. قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.

ادیب حاج باقری، محسن؛ پرویزی، سرور و صلصالی، مهوش. (۱۳۹۴). روش های تحقیق کیفی. تهران: انتشارات بشری.

افروز، غلامعلی. (۱۳۸۰). سرباز معلم و نظام تعلیم و تربیت. شماره ۲۶۹. نشریه پیوند.

اکبری، اسدالله. (۱۳۷۲). بررسی عملکرد طرح سرباز معلم در آموزش و پرورش استان سیستان و بلوچستان. زاهدان: اداره کل آموزش و پرورش استان سیستان و بلوچستان.

رئوف، علی. (۱۳۷۹). جنبش جهانی برای بهسازی تربیت معلم. تهران: پژوهشکده تعلیم و تربیت.

رضوانی، محمدرضا؛ منصوریان، حسین و احمدی، فاطمه. (۱۳۸۸). ارتقای روستا به شهر و نقش آن در بهبود کیفیت زندگی ساکنان محلی. فصلنامه پژوهشهای روستایی، دوره ۷.

سام آرام، عزت الله و قائم پور، محمدعلی. (۱۳۹۰). سنجش منزلت اجتماعی معلمان در بین دانش آموزان. مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، ۴، ۳، ۸۷-۷۷.

سمیعی زفرقندی، مرتضی. (۱۳۹۰). روش‌های تکمیل و بهبود نظام ضمن خدمت معلمان. نوآوری های آموزشی، ۱۰، ۳۹، ۱۷۷-۱۵۱.

شعبانی، حسن. (۱۳۸۵). مهارت های آموزشی و پرورشی. تهران: انتشارات سمت.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

شعبانی، زهرا. (۱۳۸۳). بررسی تطبیقی برنامه تربیت معلم ایـران و چنـد کشـور جهـان. فصلنامه تعلیم وتربیت. ۷۹، ۱۵۹-۱۲۱.

صادقی، علیرضا و هواس بیگی، فاطمه. (۱۳۹۵). نقد نظریه رایج برنامـه درسـی پنهـان؛ ضرورت چرخش پارادایمی از برنامه درسی قصد نشده به برنامه درسی قصد شـده. فصلنامه مطالعات برنامه درسی ایران، ۱۰، ۴۰، ۱۴۲-۱۲۱.

صافی، احمد. (۱۳۹۰). آموزش و پرورش ابتدایی، راهنمایی تحصیلی و متوسطه. چـاپ چهارم، تهران: سمت.

عبدالهی، بیژن. (۱۳۹۰) . بازتعریف رشد حرفه ای مداوم معلمـان: تغییـر پـارادیم هـای آموزش و یادگیری، ره پویه هنر، ۳، ۲۲، ۶۵-۵۰.

عبداللهی، بیژن؛ دادجوی توکلی، عطیه و یوسلیانی، غلامعلی. (۱۳۹۳). شناسایی واعتبـار سنجی شایستگی های حرفه ای اثر بخش، فصلنامه نوآوری های آموزشـی، ۴۹، ۱۳، ۴۲-۲۶.

علیزاده، ابراهیم و رضایی، علی‌محمد. (۱۳۸۸). بررسی منزلت اجتماعی حرفه معلمـی و تغییرات آن در طول سه دهه گذشته. فصلنامه نوآوریهای آموزشی، ۸، ۲۹، ۲۶-۷.

فتحی آشتیانی، علی و سجاده چی، عـارف. (۱۳۸۴). ارزیـابی روان شـناختی سـربازان فرماندهی آماد و پشتیبانی در یک واحد نظامیُ، مجله طب نظامی، ۷، ۲، ۱۵۹-۱۵۳.

قاسمی نژاد، افسر و اسماعیلی، رضا. (۱۳۸۳). بررسی شأن وموقعیت اجتمـاعی معلمـان از دیدگاه دانش آموزان مدارس راهنمائی و متوسطه اصـفهان. فصـلنامه آمـوزه، ۲۳، ۴۷-۴۲.

زاهدی، محمد جواد؛ لهسـایی زاده، عبـدالعلی و نـوروزی قطـب آبـادی، وحیـد رضـا. (۱۳۸۷) بررسی عوامل اقتصادی، اجتماعی و آموزشی مـؤثر بـر تمایـل بـه خـروج معلمان فوق لیسانس و بالاتر از آموزش و پرورش شهر شیراز. مجله علوم انسانی و اجتماعی دانشگاه شیراز،۱، ۱۵۹-۱۲۹.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

نویـــدی، احد و برزگر، محمـود. (۱۳۸۲). راه‌هـای ارتقـاء منزلـت اجتمـاعی معلمـان. فصلنامه تعلیم و تربیت، ۱۹، ۷۴، ۱۰۰–۵۵.

Bernaus, M., Wilson, A., Gardner, R.C. (2009). Teachers' motivation, classroom strategy use, students' motivation and second language achievement. Porta Linguarum, 12: 25-36.

Chapman, A. (2005). Induction Training Design Guide and Free Induction. Retrieved from: www.businessballs.com.

Cheng, H.F., Dörnyei, Z. (2007). The use of motivational strategies in language instruction: the case of EFL Teaching in Taiwan. Innovation in Language Learning and Teaching, 1(1): 153-174.

Cranston, N., Mulford, B., Keating, J. and Reid, A. (2010), "Primary school principals and the purposes of education in Australia", *Journal of Educational Administration*, Vol. 48 No. 4, pp. 517-539.

Deci, E.L. & Ryan, R.M. (2002). Handbook of self-determination research. Rochester, NY: University of Rochester Press.

Eisner، E. (2005).Reimagining schools،Rutledge،NY.Chapter15: Educational Reform and the Ecology of Schooling.Teachers College Record. 1992. 93(4):610-627.

Fernet. C.; Guay. F.; Senecal. C. & Austin. F. (2012). Predicting intraindividual changes in teacher burnout: The role of perceived school environment and motivational factors. Journal of Teaching and Teacher Education, 28: 514- 545.

Friedman, I.A. (2003). Self-efficacy and burnout in teaching: the importance of interpersonalrelations efficacy. Journal of Social Psychology of Education, 6: 191-215.

Guajardo, J. (2011). Teacher motivation: Theoretical framework, situation analysis of Save the Children country offices, and recommended strategies. Fairfield, CT: Save the Children.

Hargreaves, L., Cunningham, M., Everton, T., Hansen, A., Hopper, B., Mclntyre, D& Wilson, L. (2006). The status of teachers and the teaching profession: Views from inside and outside the profession: Interim findings from The Teachers Status Project. Research Report No 755. London: DfES.

Hobbs،L. (2013).Teacheing ،out-of-filed ،as a boundary-crossing even : Factors shaping teacher identify .International Journal of Science and Mathematics Education،11:271-279.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

Ingersoll.R. M. (2001).Rejoinder: Misunderstanding the problems of out-of-teaching.Educational Researcher.30:21-22.

Malandrakis, G., Karagianni, A., & Pani, D. (2016). Student-teachers' verbal communication patterns during their teaching practice in 'Studies for the Environment 'subject in early Greek primary classes. European Journal of Teacher Education, 39(4), 491-506.

Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. Psychological review, 50 (4), 370.

Melser; D.(2009).verbal communication: from pedaogy to make-belive.Language sciences,31 (5),555-571.

McConney ،A. AND Price ،A .(2009)Teacheing out-of-filed in Western Australia. Australian Journal of Teacher Education ،34 (6): 86-100.

Okoli, A. C. (2017). Relating Communication Competence to Teaching Effectiveness: Implication for Teacher Education. Journal of Education and Practice, 8(3), 150-154.

Nicolaidis, C. S; Katsaros, K. (2011). Tolerance of ambiguity and emotional attitudes in a changing business environment: A case of Greek IT CEOs. Journal of Strategy and Management, 4(1), 44–61.

Richter, D., Kunter, M., Klusmann, U., Ludtke, O., & Baumert, J. (2011). Professional development across the teaching career: Teachers' uptake of formal and informal learning opportunities. Teaching & Teacher Education, 27(1), 116-126.

Schleicher, A. (Ed.). (2012). Preparing teachers and developing school leaders for the 21st century: Lessons from around the world. OECD Publishing.

Sternberg, R. J., & Zhang, L. F. (2005). Styles of Thinking as a Basis of Differentiated Instruction. Theory Into Practice (TIP), 44(3), 245-253.

Yong, B.C.S. (1995). Teacher trainees' motives for entering into a teaching career in Brunei Darussalam, Teaching and Teacher Education, 11(3): 215-280.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]